

Alertheid aanwakkeren

De eisen die de Wet ter voorkoming van witwassen en financieren van terrorisme (Wwft) aan notarissen stelt, worden met iedere wetswijziging zwaarder. Sinds 2018 is een risicomanagementsysteem een vereiste. Onlangs bleek uit de halfjaarrapportage van de audits dat sommige notariskantoren worstelen met het op schrift stellen daarvan. Hoe kunnen kantoren die voorwaarde invullen? En wat levert het ze op?

TEKST Peter Steeman | BEELD Truus van Gog

Niemand weet precies wat je onder zo'n systeem moet verstaan', aldus Birgit Snijder-Kuipers, kandidaat-notaris bij De Brauw Blackstone Westbroek en universitair docent aan de Rijksuniversiteit Groningen. Ze is medeauteur van een handboek dat een overzicht geeft van de Wwft-verplichtingen en geeft ook cursussen over de gevolgen van de Wwft voor de notariële praktijk. 'Kantoren worstelen hiermee en zijn geneigd om hun risicomangement heel uitgebreid in te richten. Er is een handleiding van de Koninklijke Notariële Beroepsorganisatie (KNB) maar daar moet je niet simpelweg het logo van je kantoor boven zetten. Belangrijker dan het systeem is na te denken over het beleid. Je wilt niet dat een medewerker blindelings het beleid volgt zonder naar de risico's in het dossier te kijken. Een risicomangement-systeem suggereert dat je met het volgen van de juiste stappen klaar bent, maar geen enkel systeem is waterdicht. De werkelijkheid is weerbarstig.'

De uitdaging om een instrument te ontwikkelen wordt nog eens vergroot doordat de Wwft niet uitblinkt in concrete handvatten, vindt Snijder-Kuipers. 'De beroepsgroep is gebaat bij rust in de fundamenten, maar op dit moment is er sprake van "wetgevingsstress". Vanuit politiek oogpunt is witwassen en terrorismefinanciering een monster dat

moet worden verslagen met gedetailleerde wetgeving. Dat maakt de Wwft op sommige punten vrijwel onuitvoerbaar.'

LUNCHTAFEL

Het kost notariskantoren moeite om hun risicoanalyse in een proces te vangen, constateert Joost Tulkens van Regulatory Lab, een aanbieder van legal compliance software voor notariaat, advocatuur en fiscalisten. 'Hoe vaak komt iets voor? Hoeveel dossiers hebben we gedaan? Hoeveel daarvan zijn rechtspersonen? Die data is binnen kantoren vaak heel gefragmenteerd aanwezig en veel zit in het hoofd van de notaris. Het inschatten van risico's werd vroeger niet vastgelegd in een proces. Een notaris die aarzelingen had over een bepaalde cliënt besprak dat met zijn collega's. Die aanpak volstaat niet meer. Als er toch iets mis blijkt te zijn met een cliënt en je hebt de zaak alleen maar aan de lunchtafel besproken, maakt je dat kwetsbaar. Het Bureau Financieel Toezicht wil weten hoe je tot die afweging bent gekomen. Soms komt die vraag drie jaar later. Met een risicomangement-systeem maak je niet alleen een betere afweging, maar je documenteert hem ook beter.'

Een systeem in de vorm van een softwaretool biedt een aantal voordelen, vindt Tulkens. 'Het zorgt ervoor dat je zaken automatisch vastlegt. Een notaris kan heel goed op gevoel een transactie beoordelen, maar als een kantoor er honderden doet, wordt het moeilijker de details later te herleiden. In de applicatie die

we hebben ontwikkeld, ga je als gebruiker door een dynamische flow. Afhankelijk van het type dienst stel je een aantal vragen om iemand te identificeren en de herkomst van de gelden vast te stellen. Bij ieder type transactie staat waar je op moet letten. Het monitoren wordt eenvoudiger. Het systeem update en verifieert ook automatisch data met sanctielijsten, de Kamer van Koophandel en andere bronnen.'

‘Een valkuil is dat je het te gedetailleerd maakt’

V.l.n.r. Birgit Snijder-Kuipers, Joost Tulkens, Jeroen van der Weele en Sandra Boer

DYNAMISCH

Een handvat voor de medewerkers, zo omschrijft Jeroen van der Weele, notaris bij Hak & Rein Vos juridisch advies en notarissen, het 23 pagina's tellende handboek dat binnen zijn kantoor de rol van risicomanagementsysteem vervult. 'Ik ben blij dat het af is. Ik heb er heel wat maanden aan gewerkt. Vanaf het begin stond voor ons vast dat we zelf een beleid wilden formuleren. Je kunt een generiek risicomanagementsysteem implementeren, maar deze aanpak dwingt je om na te denken

over de specifieke risico's die je als kantoor loopt. Waar bestaat je praktijk uit? Wat is de aard van de werkzaamheden? We zijn een gemengde praktijk met ondernemings-, onroerendgoed- en familierecht. In het inventariseren zijn we niet op risico's gestuit die we nog niet kenden. Je kijkt vooral of je cliënten hebt in fraudegevoelige branches. Een valkuil is dat je het te gedetailleerd maakt, waarbij je alles gaat invullen. Dat hebben we ondergaan door bijlagen waarin voorbeelden van fraude-indicatoren worden gegeven.

Het handboek moet geen papieren tijger worden, maar juist de alertheid van de medewerker aanwakkeren. Het is een dynamisch document. Je bent verplicht het bij te houden en dat is nog best een uitdaging, want de wet is enorm in beweging. Het is een kwestie van regelmatig je licht opsteken bij collega's van andere kantoren en de berichtgeving in de media volgen. Ieder halfjaar gaan we dit per afdeling evalueren.'

STAPPENPLAN

Bij Nouwen Notarissen heeft het risicomanagement de vorm van een stappenplan dat iedere medewerker uitgeprint in zijn la heeft liggen. Notaris Sandra Boer schreef het stappenplan aan de hand van het werkboek van Birgit Snijders. 'In tien stappen wordt de medewerker door een proces geleid. Stap 1 is het bellen. Door te vragen kom je al veel te weten over de cliënt en de aard van de zaak. Stap 2 is het identificeren. Je vraagt legitimatie op. Checkt de gegevens. Stap 3 is het verifiëren van de identiteit. We kijken in verschillende registers en doen een compliance check als we risico's constateren of als het een buitenlandse cliënt betreft. Stap 4 en 5 zijn het opvragen van de UBO- en PEP-verklaring [*ultimate beneficial owner* en *Politically Exposed Persons* – red.]. In stap 6 volgt het opstellen van een risicoprofiel van de zaak aan de hand van indicatoren. Is het laag, middel of hoog? Als de medewerker het risico als hoog inschat, stapt hij naar de notaris die de afweging moet maken: welke nadere vragen moeten worden gesteld? Die afweging is stap 7. De stappen 8, 9 en 10 komen alleen in uitzonderlijke situaties aan de orde. Stap 8 is het achterhalen van de identificatie via banken en accountantskantoren. In stap 9 stel je vast of het een ongebruikelijke transactie is. Stap 10 is het daadwerkelijk melden.'

PARADOX

Bij het ontwikkelen van een risicomanagementwerkwijze stuitte Boer op een paradox. 'Je wilt dat de gebruiker vooral zelf blijft nadenken. Terwijl die juist zoekt naar zekerheden in de procedures. In het begin staan medewerkers regelmatig naast je bureau. Gelukkig worden ze er steeds handiger in. Zij, maar ook wij als notarissen, moeten een referentiekader ontwikkelen. Het stappenplan helpt daarbij maar je kan een risicoafweging niet helemaal in een systeem vangen. Het beoordelen van risico's blijft een kwestie van gevoel en verstand.' ■